

I Risingebygd

RISINGE HEMBYGDSFÖRENINGENS ÅRSSKRIFT 1991
ÅRGÅNG 17

RISINGE HEMBYGDSFÖRENINGENS ÅRSSKRIFT

Årgång 17 - 1991

RISINGE HEMBYGDSFÖRENING

		Telefon
Styrelse 1991:		
Ordförande t.o.m. 31/8 -91:	Bo Lönnberg	133 13
T.f. ordförande fr.o.m. 1/9 -91:	Olof Ståhlberg	141 84, 177 29
Sekreterare:	Gudrun Kolsberg	177 29
Vice sekreterare:	Ingrid Ekholm	135 46
Kassör:	Britta Gustavsson	291 13
Intendent:	Olof Ståhlberg	141 84, 177 29
Bitr.intendent, projektledare:	Bengt Moberg	174 54
Bitr. intendent:	Rita Persson	128 39
Arkivarie:	Gudrun Kolsberg	177 29
Studieledare:	Ingrid Ekholm	135 46
Ledamöter:	Karl-Ragnar Andersson	291 39
	Gunvor Gardell	292 90
	Gerd Ahldin	292 21
	Johan Yderfors	211 10
Repr. Auroraringen:	Arne Engberg	127 49

Årsskriftens redaktionsgrupp:
Gudrun Kolsberg
Märtha Gustafsson

Medlemsavgiften 1991 är 50 kronor.

Omslagsbilden:

Interiör från Finspångs handelsförening 1915.

Förord

Första året av 1990-talet har strax gått till ända.

Vi känner nog alla en viss oro och ovisshet inför detta århundrades sista årtionde. Så mycket har hänt ute i världen på så kort tid. Murar har rasat, gamla sanningar ifrågasatts. Friheten – ett begrepp med skiftande innebörd – har lett till både hopp och framtidstro, kaos och turbulens. Hur blir det nya Europa?

Internationaliseringen, europaentusiasmen, de öppna gränserna kommer de att leda till att det nationella arvet, den nationella och regionala kulturen försvinner? Vi ska givetvis vara positiva gentemot de strävanden som syftar till en europeisk gemenskap men låt oss också värna om det för oss unika och fäderneärvda.

Vi som sysslar med hembygdsforskning, person- och lokalhistoria tror att vi behövs nu mer än någonsin. Vi vill hjälpa till att ge en glimt av "de gamles" historia, av bygdens tidigare öden, av "livet i det lilla". Vi inbillar oss att detta ska ge en stadig grund att stå på, en egen identitet nu när vi ska möta det nya Europa.

Årets skrift är ett försök i detta syfte.

Redaktionen

INNEHÅLLSFÖRTECKNING

Förord	1
Tankar om ett hus	3
Finspongs Handelsförening	9
Ramstorpskanonen	14
Porträtt av en formgjutare i Finspong	18
Finspångsindustrin under den Ekmanska perioden 1848-1918	20
Finspång förr och nu	28
En skollärares minnen	30
Något om Finspångs nöjesliv för 70 resp. 40 år sedan	33
Barnens Dagsrevy i Finspång 1951	37
Mer om nöjesliv i Finspång för 70 år sedan	41
Risinge Hembygdsförening 75 år	43
Medlemsmatrikel	44
Annonser	47

Tankar om ett hus

När Wellam De Besche 1618 övertog Finspångs Bruk upprättades en inventering över "Finsponga Bruk och Gårdh".

I inventeringsprotokollet framgick det bl a att det till bruket och gården hörde en "Herrebyggning". Detta hus bestod av en stor sal och sex kammare i två våningar. Huset var byggt i liggande timmer och var vid inventeringstillfället "gammal och förruttnad". Denna intressanta iakktagelse säger att det funnits en herrgårdsbyggnad i Finspång minst 50 år före Finspångs slott började byggas. Frågan som obevekligen finner sig är: Var låg detta hus?

Det hus som så noga beskrivs i 1618 års inventering byggdes troligen omkring 1587 i samband med att Wellam De Wijk fick arrendera Finspångs bruk; till och från tillsammans med Mats Törne. När Wellam De Wijk och sällskap besökte Finspångs Bruk 1580 bodde de hos bergsfogden Olof i Boberg, Vånga socken. Detta tyder på att det vid denna tid inte fanns någon lämplig bostad i Finspång som passade De Wijk och hans sällskap. Avsaknaden av en ståndsmässig byggnad i Finspång fick De Wijk att ganska snart efter sitt arrende av bruket uppföra en sådan. Denna kom troligen att fungera som kontor, förvaltarbostad och övernattningsbostad till De Wijk när han besökte Finspång. De Wijk kom nämligen aldrig att bosätta sig här utan bodde i Stockholm fram till sin död 1597.

När Wellam De Besche övertog Finspångs Bruk 1618 bosatte han sig aldrig i Finspång. Han var sedan slutet på 1500-talet verksam i Sverige och 1620 flyttade han till Norrköping där han bodde till sin död 1629. Huruvida han lät upprusta Finspångs gård på samma sätt som han lät göra med bruket, finns inget dokumentation om. När De Besche fick sitt kontrakt på Finspång förnyat 1625 framträdde för första gången Louis de Geer som spindeln bakom och den store finansiären av De Besches åtaganden i den östgötska bergslagen.

1641 var ett viktigt årtal, då köpte nämligen Louis De Geer bl a Finspångs Bruk. Denne hade då återvänt till Sverige efter en längre tids vistelse i Holland. Han kom för övrigt till Sverige och Norrköping första gången 1627. Samma år påbörjade han byggandet av sin mycket vackra och ståndsmässiga bostad i Norrköping, Stenhuset på Saltängen. När han nu återvände till Sverige lät han bygga klart sin bostad i Norrköping (1646) och 1644 "haver byggt Finspong sig till sätesgård . . .". Det Louis De Geer lät göra var säkert att rusta och bygga om det hus som i inventeringen 1618 kallades "Herrebyggningen". Trots upprustningen av Herrgårdsbyggnaden i Finspång 1644 kom Louis De Geer aldrig att bosätta sig i Finspång. Han bodde kvar i Norrköping ytterligare några år för att sedan bygga sig en ny bostad i Stockholm dit han flyttade i slutet på 1640-talet.

1646 besökte Louis De Geer d.y., son till Louis De Geer, Finspång för första gången "utan att visa något större intresse". Han var då 24 år gammal. Ytterligare två år senare, 1648, övertog Louis De Geer d.y. Finspångs Bruk efter sin far som nu dragit sig tillbaka som företagsledare.

Louis De Geer d.y. flyttade till Sverige först 1666–67 och 1668 påbörjade han byggandet av Finspångs slott. Först 1683 kunde han med sin familj flytta in i sitt nya hem.

För att nu återvända till "Finspångs herrebyggning" tänkte jag citera inledningen till en artikel av den gamle Finspångskännaren Frans Dahlqvist, publicerad i Östergötlands Dagblad i december 1943:

"Då han (Louis De Geer d.y., min amn) reste till sina vidsträckta domäner. hade han icke någon större bostad till sitt förfogande vid sina Finspångsbesök. Corps-de-logi var länge det hus i vilket Finspångs Metallverks kontor är inrymt".

Frans Dahlqvist har med sin artikel gett den gamla "Herrebyggningen" ett utseende och en placering. Var nuvarande Gränges kontorsbyggnad, med årtal 1705 det hus som var slottets föregångare Finspångs herrgård?

Dahlqvist berättar i en annan artikel: ". . . *det hus som nu är Metallverkets kontor och har haft beteckningen Norra Gatan 2 och som är angivet vara uppfört 1705, men som säkerligen är äldre*". (Se bild 5)

Jag är benägen att hålla med Dahlqvist i hans iakttagelser om husets ålder. 1885 fick byggnaden sitt nuvarande utseende med den rusticerade fasaden på husets nederdel och hörnkedjorna, utbyggnaden av fönsterkupor på vindsvåningen. (Se bild 3 och 4). Före 1885 var byggnaden ett ljusreverterat 2 1/2 vånings timmerhus i typisk 1700-tals arkitektur. Byggnaden finns avbildad på några tavlor. Den ena av Per Gustaf von Heideken från 1813 och den andra av J.P. Cumlin från 1790. På dessa tavlor framträder huset i all tydlighet som ett tvåvånings knuttimrat hus. (Se bild 1 och 2)

När en av 1700-talets främsta topografer, Daniel Tilas, besökte Finspång 1757 kallade han byggnaden för Bruksgården.

På en karta gjord av Thor August Odenkrants vid dennes besök i Finspång 1807 kallade han huset för "Directeuren Köhlers hus och trädgård". Huset har för övrigt, sedan slottet stod färdigt 1683, fungerat som bostad åt brukets högsta tjänstemän.

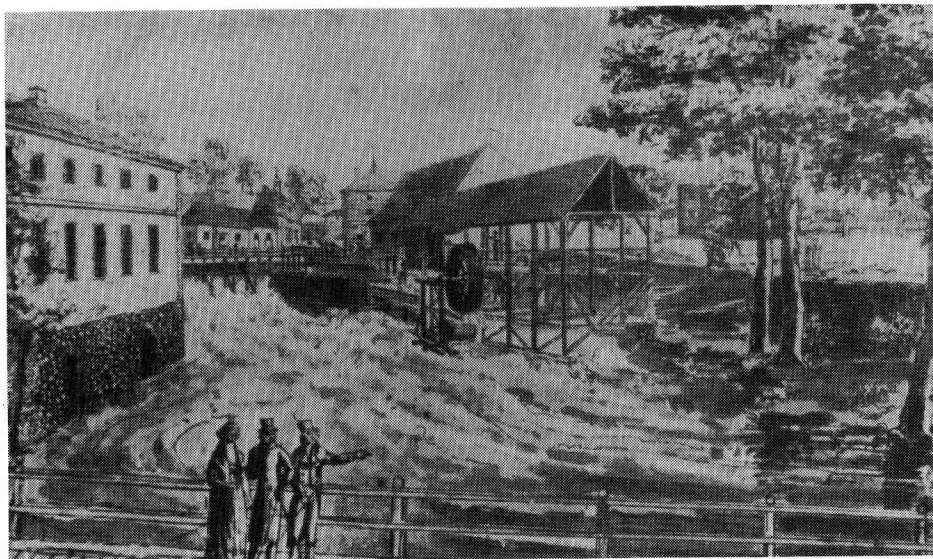
På en annan karta över "Finspångh Säterie" från 1695 är det med all säkerhet den gamla "Herrebyggningen" som finns avbildad strax intill sågen och kvarnen på strömmens norra sida.

Här möts nu på sätt och vis uppgifterna från 1618 Wellam De Besches inventeringsprotokoll om en herrgårdsbyggnad i Finspång och Frans Dahlqvist uppgifter från 1943 om nuvarande Gränges kontorsbyggnad som varande denna gamla herrgårdsbyggnad.

En intressant och fascinerande tanke; är detta hus Finspångs slotts föregångare?

Christer Öjring

Bild 1. J.P. Cumlin. 1790. Byggnaden syns till höger om sågen.

Bild 2. P.G. von Heideken. 1813. Byggnaden skymtar till höger bakom träden.

Bild 3. Förvaltarbostaden omkring 1860, innan ombyggnaden gjordes.

Bild 4. Förvaltarbostaden 1897, 12 år efter ombyggnaden 1885.

Bild 5. Metallverkens kontor 1930. Byggnadens nuvarande utseende.

KÄLLOR:

Dahlqvist, Frans: Stora och små hus. Östergötlands Dagblad 1943.

Dahlqvist, Frans: Nolavärgata. Östergötlands Folkblad 1939.

Frykenstedt, Holger: Jean Jacques och Aurora Taube De Geer af Finspång och deras värld. 1987.

Helmfrid, Björn: De på Stenhuset. 1959.

Nisbeth, Åke: Finspång. Ur: Slott och herresäten i Sverige.

FINSPONGS HANDELSFÖRENING

Redaktionen har i Risinge Hembygdsförenings gömmor hittat en minnesskrift ”i anledning av Finspongs handelsförenings 25-åriga tillvaro”. Vad som först drog blickarna till sig var följande annons på skrifi-tens baksida:

Har Ni märkt

att Ingen firma i bran-schen kan tävla med Manufakturaffären i Finspongs Handels-förening – Finspongs största specialaffär, med de utsöktaste o. modärnaste varorna i dam- och herrkon-fektionen.

NI KAN GÅ IN

i vår affär utan både kläder och skodon, men

NI KAN GÅ UT

som gentleman från topp till tå, försedd med våra ut-märkta reseffekter och före-taga en resa jorden runt samt finna, att ingen firma är bättre än

Finspongs Handelsförening.

Man saknade inte självkänsla och frejdighet när det gällde marknads-föring 1922!

En titt i minnesskriften ger oss upplysning om handelsföreningens första år och hur den grundades.

Finspång blev genom sitt läge mellan Norrköping, kuststaden och bergslagsbygden en genomfartsort där handelsfororna bytte fordon, då järnet och träet vandrade nedåt och förnödenheterna uppåt landet. Det dröjde ganska länge innan en verklig handel startade i Finspång. Finspongs styckebruk försåg sina anställda med vad de ansågs behöva. Övriga varor som bruksbefolkningen ev. önskade anskaffades från Norrköping — per båt om sommaren eller på landsvägen med hjälp av butarna (brukets hästkörare), ibland med bistånd från någon bonde som hade ärende in till ”stan”.

Finspong fick ordnad handel först när en herr Lind — på brukspatron Ekmans uppdrag öppnade handel i mjölnarbostaden. Lokalen behövdes dock snart för annat ändamål och handelsboden flyttades i början av 1870 till ett för ändamålet uppfört hus. De första affärsinnehavarna i Finspång klarade inte sin uppgift så väl och bruksägaren erbjöd då kasören vid Styckebruket, S Hagelstein att driva affären för egen räkning och på egen risk. Samtidigt bildades av några intresserade Risingebor ett handelsaktiebolag med lokal vid Ölstad, där handel bedrevs några år till dess man gjorde konkurs.

Finspångs samhälle växte och utvecklades och befolkning och bruksledning ställde krav på den nu monopoliserade handeln. Man krävde förnyelse.

AB Finspongs Styckebruk som då var ägare till affärslokalerna i Finspång och Lotorp beslöt att brukshandeln inte skulle bedrivas av enskild person då Hagelstein ville lämna affärerna. Man beslöt att handelsverksamheten skulle drivas av en förening och några kraftfulla tjänstemän, bl a ing. Knut Saxenberg, uppmanades att väcka folks intresse för en sådan.

Efter ett flertal förmöten kallades den 8 maj 1897 för saken intresserade till sammanträde i folkskolan i och för bildande av Finspongs handelsförening.

Dessförinnan hade teckningslistor cirkulerat inte bara i Finspång och Lotorp utan även i norra och östra delen av Risinge. Erfoderligt driftskapital — utöver vad som tecknats av enskilda andelsägare — tillsköts av styckebruket som tecknade 1000 andelar.

Det vid konstituerande sammanträdet tecknade kapitalet utgjordes av 3.430 kronor. Antalet medlemmar var 75 men kapitalet och medlemsantalet utökades snart till ca 18.500 kronor och 294 andelsägare. Man övertog Hagelsteins lokal och den egentliga affärsverksamheten började den 1 oktober 1897. Handelsföreningens i Finspång förste föreståndare blev Carl Sandvall och till filialföreståndare i Lotorp valde styrelsen W Gürtler som redan tidigare tjänstgjort där.

Handelsföreningens verksamhet blev rätt omfattande från första början eftersom den var ensam om all affärsrörelse i trakten men problem uppstod snart. Ett av de största bekymren var krediten till medlemmar och kunder, vilket ledde till återkommande revisionsanmärkningar. Handelsföreningens personal klagade ofta över den omänskligt långa tiden för öppethållande — från 7 på morgonen till 8 på kvällen. Styrelsen beslöt till sist, 1899, att butikerna skulle stängas kl. 7 — utom på torg — och avlöningsdagar.

Den förste föreståndaren lyckades inte så väl, krediterna ökade och trots detta beslöt årsmötet 1899 om en utdelning på 7% på varuköpen. Nästa år blev utdelningen 5%. Revisorerna var fortfarande missnöjda med kreditsystemet men ingen åtgärd vidtogs.

Torghandeln i Finspång hade år 1900 nått en enastående omfattning framför allt i s.k. kortvaror som såldes från stånd utefter Hällestadsvägen. Då dessa handelsmän — och kvinnor — blev allt fler och orsakade trängsel och kaos beslöt Styckebruket att bygga s.k. salustånd, där en del av dessa handlare skulle få hyra in sig. Hyran som kom in skulle delas mellan bolaget och handelsföreningen. I och med detta var det monopol som handelsföreningen hittills haft i princip förlorat. Många av kortvaruhandlarna försvann. Kvar blev de som var hyresgäster i de nya salustånden.

I september 1904 beslöts om införande av elektriskt ljus i huvudaffären i samband med att elektrifiering genomfördes i hela Finspång.

1905 beslöts att manufakturvarorna skulle skiljas från speceriförsäljningen och ett kvinnligt biträde anställdes för denna nyinredda avdelning.

Ett händelserikt år för Finspangs Handelsförening blev 1907. Den dåvarande föreståndaren sade upp sig i en temperamentsfull skrivelse. Årsmötet blev stormigt eftersom styrelsen inte ville tillstyrka utdelning av handelsvinst detta år. Ny föreståndare anställdes och vid två inventeringar konstaterades att Handelsföreningens skulder översteg tillgångarna, varför betalningarna måste inställas. Styrelsen lyckades dock med stöd av cheferna för Nordiska Artilleriverken och Stens Bruk genomdriva att Handelsföreningen fick ett gynnsamt ackord. Den nye föreståndaren visade sig intresserad och duglig vilket skulle bli betydelsefullt för den fortsatta utvecklingen.

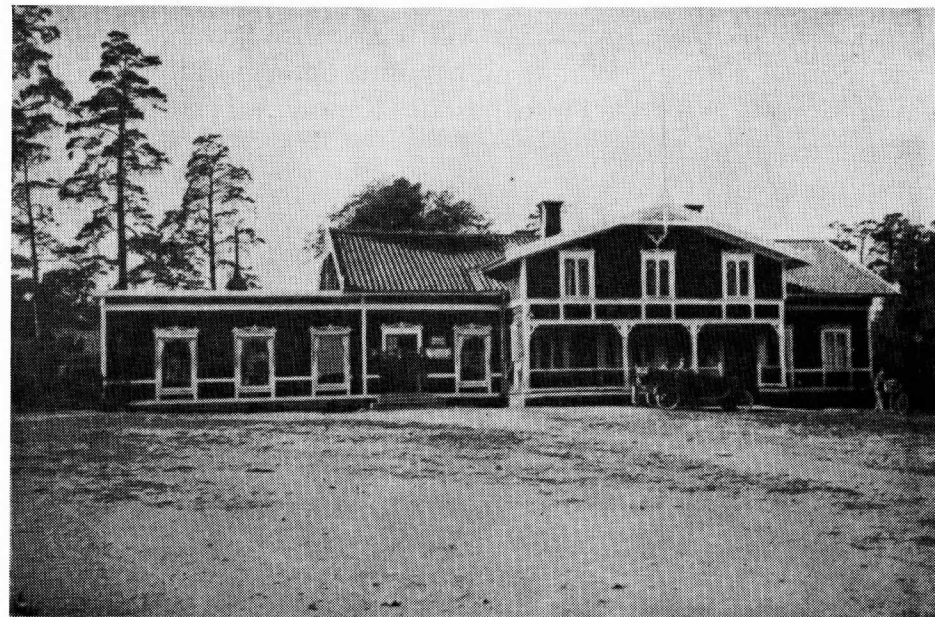
Vid årsmötet 1909 fattades äntligen det sedan länge nödvändiga beslutet att man skulle införa ovillkorlig kontanthandel, ett beslut som sedan orubbligt fasthölls. Detta blev en för Handelsföreningens ekonomi lycklig vändning.

Under slutet av 1911 hade Handelsföreningen köpt tre tomter på Högbygårdet och 1914 togs föreningens nya filial i bruk. 1915 beslöt styrelsen att låta göra en tillbyggnad i huvudaffären eftersom de senare årens ökade omsättning lett till trångboddhet. Redan på sommaren var tillbyggnaden vid södra gaveln klar. (Se bild sid 13).

1916 hade styrelsen också underhandlat med ägaren, Finspangs Metallverk AB, om att få köpa fastigheten och man lyckades därmed. 1917 måste fastigheten dock repareras men man hade medel kvar i den tidigare inrättade byggnadsfonden.

Världskriget medförde stora svårigheter med varuansaffning, speciellt svårt var året 1918. Fördelningen av varor mellan huvudaffären och de 2 filialerna visade sig nära nog omöjlig. Styrelsen beslöt då att dra in

livsmedelsförsäljningen vid Högbyfilialen och sålde sedan denna fastighet. Vid ett extra möte s.å. beslöts att det s.k. saluhallshuset skulle omändras och inredas till en specialaffär för manufaktur.

Finspangs Handelsförening: Huvudaffären, Bosättnings- och Specerivardelningar.

Efter krigsåren skedde en konsolidering av affärsverksamheten vilket under lågkonjunkturerna 1920–21 gjorde att Handelsföreningen ändå kunde hävda sin ställning som ett solitt affärsföretag.

Om Handelsföreningens vidare öden berättar givetvis inte jubileumsskriften. Redaktionen har försökt att få höra något om Handelsföreningens verksamhet under resten av 20-talet, under 30- och 40-tal, men den muntliga informationen har varit vag. Tydligt är att Handelsföreningen fick en farlig konkurrent i Konsum men hur och när vet vi inte något närmare om.

Kan någon berätta om Handelsföreningens vidare öden är vi tack-samma om vi får tips härom. Då kan vi återkomma nästa år med fortsättningen på Handelsföreningens historia.

G.K.

”Ramstorpskanonen”

Då det under innevarande sommar uppsatts en minnestavla på den forna kanonprovskjutningsplatsen vid Ramstorpsvägen, på förslag av undertecknad, finnes anledning att påminna om den kanon som gjort platsen känd då ju för alla Finspångsbor ”Kanon” var ett begrepp och en samlingsplats som alla kände till.

Under den alltmer växande kanonproduktionen på 1860-talet under den Ekmanska epoken började en ny typ vinna terräng, den så kallade stålbandade bakladdningskanonen med räfflat lopp av fransk modell, som då ansågs oöverträffad på grund av sin kvalitet. Kanonen gick på export särskilt till Preussen under upprustningen för 1870–71 års krig.

I mars 1867 började exempelvis provskjutningar av en ny räfflad tackjärnskanon för danska artilleriet, bandad med så kallade franska stålringar, vägande 500 centner (= 21.000 kg) och konstruerad av den danska artillerikaptenen Linnemann.

Inför den utökade kanontillverkningen hade brukspatron Ekman anlagt ett nytt kanongjuteri som påbörjades hösten 1866 med 2 smältugnar efter fransk och amerikansk konstruktion, som kunde lämna var-dera 300 centner (=12.600 kg) smält järn. Första gjutningen i denna nya anläggning skedde den 11 december 1867 som utföll med ett mycket lyckat resultat.

Det är mot denna bakgrund och miljö ”vår” kanon dyker upp och omnämnes första gången i samband med en provskjutning i december 1869. Denna 24 cm eller 8,08 tums bakladdningskanon efter fransk modell ingick i en beställning om två pjäser till skärgårdsartilleriet. Då inträffade det missödet att den erhöill en spricka i första gängans botten. Den hade då provskjutits med 99 skott med 46 skålpunds krut (=19,5 kg) och 338 skålpunds projektil (=143,6 kg). Meningen var att provskjuta 200 skott. Denna kanon kunde givetvis ej levereras men var för den skull icke obrukbar utan användes sedan för provskjutning av krut från Åkers styckebruk.

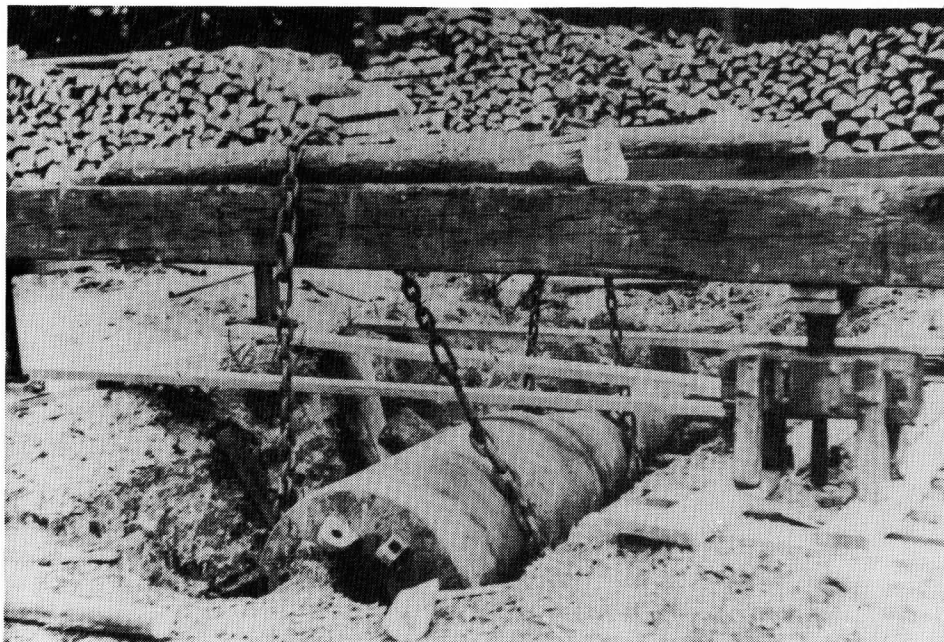
Den kom omsider att få en helt annan användning. På hösten 1890 inkom en beställning av pansartorn från Svenska staten för inloppet till Karlskrona och konstruerat av den på sin tid kände kanonkonstruktören Harald Trondsen. Första provskjutningen med denna pjäs skedde i mars 1891. I maj 1892 beställdes tre pansartorn för kustförsvaret och 1904 beställdes sju d:o för Bodens fästning för leverans under 1906. Kupolen till de senare levererades från Bofors vägandes 14 ton per styck.

Pansartorn under provskjutning. Provsköts första gången i mars 1891. Här syns tydligt kättingarna till den nedgrävda kanonförankringen, samt spåren från verkstäderna till höger.

För att motverka den starka rekyl som uppstod vid dessa provskjutningar grävdes den kasserade kanonen ned i marken som förankring och förbunden med starka kättingar upp till pansartornet. När dessa prov sedan avslutats fick den kvarligga i marken varefter den mer eller mindre helt enkelt glömdes bort.

Genom samarbete mellan Fiskeby Fabriks AB och Finspongs Metallverk blev den emellertid uppgrävd i juli 1926 och blev då ett populärt utflyktsmål för vandrande Finspångsbor. Kanonen var icke helt komplett då slutstycket hade uppköpts av en skrothandlare och icke kunde återfinnas.

Framtagningen ur marken i juli 1926.

*Kanonen som vi minns den vid Ramstorpsvägen. Foto från ca 1930 med övning.
Andreas Johansson*

Sedan fick den ligga vid Ramstorpsvägen till dess att Lions Club tog initiativet att forsla ned kanonen till torget i Finspång vilket skedde lördagen den 26 april 1958. Där skedde officiell vägning, då det förevarit en omfattande gissningstävling av allmänheten om dess vikt och förslagen rörde sig mellan 10 till 25 ton. Det exakta värdet fastställdes till 14 ton, 507 kg och 721 gram.

Men i kommunfullmäktige hade då varit livliga diskussioner om kanonen överhuvudtaget skulle flyttas från sin plats vid Ramstorpsvägen. Den på sin tid kände kommunalmannen Karl Bengtsson yttrade bland annat att "denna kanon var en skrotklump utan historiskt värde". Det kan ju påpekas att den inte mindre kände "Gibin" gärna beskrev kommunfullmäktigesammanträdena i sådana lägen "att det var Karl Bengtsson mot dom övriga".

Emellertid fick vår kanon en plats i slänten ovanför Vårdshuset placerad där i mars 1960. Där fick den vara i exakt 20 år då kanonen fick den förnämliga placering den nu har våren 1980. Förhoppningsvis får den nu vila i frid, påminnandes om den kanonindustri i Finspång som en gång var.

Arne Bard

"PORTRÄTT"

av en formgjutare i Finspång

Axel Axelsson gjuter "Mertens apostlar" på Metallverken år 1945.

Redaktörerna har besökt 90-årige Axel Axelsson, en formgjutare som jobbat många år på Metallverken. Han bor i en trevlig lägenhet på Dunderbacken.

Axel berättar att han egentligen hette Andersson i efternamn men av prästen förmåddes att byta när han skulle gifta sig bl.a. därför att hans blivande hustru — enligt prästen — hette något så fint som Moreau. Red. häpnar över forna tiders nyckfulla och av överheten påbjudna namnskiten!

Axel föddes i Finspång 1901 och gick i skolan för Elen Andersson. Han började som formgjutare vid Stafsjö bruk, gjorde sin militärtjänst och gick periodvis arbetslös under krisåren på 20-talet. Under den tiden tog han bl.a. jobb som eldare på en isbrytare. Han trivdes ej så bra och begav sig därför från Sundsvall, där isbrytaren hörde hemma, tillbaka till hemorten Finspång.

1928 kom Axel till gjuteriet på Stal, där Frans Dahlqvist var gjutmästare. Han fick gjuta detaljer till turbiner. År 1939 blev han utlånad till Metallverken, där han också göt detaljer bl.a. lagerhjul för krigsindustrin. Axel kom att stanna länge på Metallverken. Han var nog en skicklig formgjutare med sinne för precision och öga för även de minsta detaljer. Han berättar att han som "sidojobb" fick gjuta en del av konstgjutare Mertens prydnadsföremål, bl.a. "hästen" och apostlarna. — — Mertens var som de flesta vet konstgjutare i Finspång på 1800-talet och rönt en viss berömmelse för sina smycken och prydnadsföremål av järn. — —

Om arbetsmiljön och arbetssituationen berättar Axel att det var dålig ventilation på den tiden, inget skydd samt att gångvägen genom verket gick just där han stod och göt. Han kunde inkallas för gjutning när som helst t.o.m vid ett par tillfällen mitt i natten. Han arbetade inte skift utan den officiella tiden var kl. 07.00—17.00.

Han ådrog sig så småningom — som så många andra — s.k stenlunga men har ändå arbetat fram till pensionsåldern.

På vår fråga vad han minns som positivt i arbetet svarar han att han kände sig stolt då han fick vara med och göra provlegeringar till nya mynt.

Nu sitter Axel här efter ett långt och tungt livsverk och trivs i sin bekväma moderna lägenhet och konstaterar att han fått det bra på gamla dar.

Redaktionen

Finspångsindustrin under den Ekmanska perioden 1848–1918

— — Dragkampen med Bofors om tillverkning av de stora kanonerna förlorade Finspång redan på 1880-talet. — —

Under hundratals år hade järntillverkningen skett i mindre blästerugnar där produkten var smidbar och utgångsmaterialet många gånger myrmalm. Så konstruerades i början av 1400-talet den första masugnen, kanske vid Lapphyttan utanför Norberg och produktionen steg. Produkten, tackjärn, måste göras smidbar i en andra process, färskningen. Gjutna detaljer kunde dock tillverkas direkt från det smälta järnet i masugnen. Från början av 1600-talet började kanoner även att tillverkas av gjutjärn. Finspång blev en av de stora kanontillverkarna i Europa. På detta sätt fortsatte järnhanteringen hela 1700-talet och början av 1800-talet.

Nu började det hända saker. Engelsmännen började tillverka kokstackjärn. Ångmaskinen konstruerades och blev en ny kraftkälla inom industrin. Det behövdes mycket järn till järnvägar, fartyg av järn, industribyggande m.m.

För att hänga med som järnproducent måste Sverige modernisera sina järnbruk. Till detta krävdes både kapital och ny teknik. Carl Ekmans äldre bror Gustaf Ekman på Lesjöfors har kallats den svenska järnhanterings nydanare. Det var han som uppfann en vällugn för inhemska bränslen, som gjorde att lancashiremetoden kunde börja användas som färskningsmetod. Man kunde tillverka större homogena järnstycken. Det byggdes valsverk för valsning av stångjärn och plåt. Att räkka stångjärn under hammare blev en överspelad teknik.

Så var situationen då Carl Ekman år 1848 kom till det stora Finspångsgodset som förvaltare. Han var utbildad metallurg genom sina studier i Falun och Filipstad och hade goda insikter som företagsledare efter sin praktiktid och umgänge med brodern Gustaf i Lesjöfors. Finspångs-

bruket hade två huvudprodukter tackjärnskanoner och stångjärn vilket senare tillverkades även i Djurshyttan och Lotorp.

Redan 1844 hade Finspång som ett av de allra första bruken med framgång prövat Gustaf Ekmans vällugnskonstruktion. I Finspång rationaliserades kanongjutningen och byggdes en ny mekanisk verkstad. Smälthärdarna murades om för lancashiremetoden i Finspång och Lotorp, där ett grovvalsverk anlades och antalet härdar ökade medan smidet vid Djurshyttan lades ner.

Tekniken gör ständigt nya landvinningar. År 1858 genomfördes den första lyckade bessemerblåsningen i Sverige. G.F. Göransson, Sandviken, hade därmed skapat en ny metod att göra smidbart järn genom att blåsa luft genom det flytande tackjärnet. Genom luftströmmen förbrändes överflödigt kol. Fransmannen P. Martin skapade efter några års experimenterande ytterligare en ny teknik den s.k. martinprocessen, som även utgick från smält tackjärn, men där man också kunde återanvända järnskrot.

Som en följd av fransk-tyska kriget 1870-71 ville militärerna ha fram kanoner med större verkningsgrad. Vid Kruppverken i Tyskland lyckades Alfred Krupp ta fram ett kanonämne av tätat stål genom smidning under hammare. Nu skulle det bli kärvare tider för alla tackjärnskanontillverkare och efter några år var den rena tackjärnskanonen utslagen. Tackjärnskanonerna med stålmantel som förstärkning blev utslagna under 1880-90-talet. Sedan styckebruken i Åker och Stavsjö lagt ned kanontillverkningen var Finspång det enda kanonbruket i landet.

Landets järnproducenter var snabba med att anamma nyheterna och snabbast var nog AB Stora Kopparbergs bergslag som lade ned många bruk i Dalarna och byggde Sveriges största lancashiresmedja i Domnarfvet. Efter 10 års drift revs lancashirehärdarna ut där och bessemer- och martinugnar installerades och togs i bruk 1878.

Bofors behöll lancashiresmidet men installerade också martinugnar. Carl Ekman hade ej plats för fler utbyggnader i Finspång. Han beslöt

bygga ett helt nytt järnverk i Lotorp. Lancashiresmedjan togs i bruk 1876 och det nya martinverket med stålgiuteri var färdigt 1881. Här gjordes nu ämnen som bearbetades i mekaniska verkstaden i Finspång. (Idag — 1991 — med facit i hand kan man ställa frågan om ett större martinverk varit bättre än den nya lancashiresmedjan!)

Boforsbruket som ägdes av grosshandelsfirman Kjellberg & Söner, Göteborg, hade en driftig platschef i disponent Carl Danielsson. Denne ville inte vara beroende av endast valsade produkter utan ville komma in på krigsmaterielmarknaden. Bofors började experimentera med att gjuta kanonämnesrör av tätat maringjutstål. Detta lyckades. Varför gjorde man inte som Krupp? Tog fram ett ämne genom smidning? Förklaringen var mycket enkel. Det fanns inte tillräckligt stora och kraftiga ånghammare i Sverige.

Tackjärnskanonen hade varit i bruk i sekler och en del av expertisen ville skynda långsamt med det nya. Som metallurg måste Ekman ha insett stålkanonens fördelar men som affärsman ville han utnyttja sina resurser i Finspång så länge som möjligt. Diskussionen mellan Artilleristyrelsen — Finspång — Bofors var mångårig i början av 1880-talet. Ekman erbjöd sig till att börja med att färdigarbete ämnen från Bofors, vilket Bofors inte var särskilt tilltalad av. Bofors förhandlade med Stavsjö och Motala om färdigarbetning, eftersom Bofors vid denna tidpunkt inte förfogade över egen verkstadskapacitet. Carl Ekman föreslog att Finspång skulle få ett flerårskontrakt på kanonleveranser. Han utfäste sig att ytterligare modernisera den mekaniska verkstaden samt att i eget martinverk tillverka ämnen av tätat gjutstål. Bofors svar på detta Ekmans utspel var ett beslut att bygga en egen mekanisk verkstad och disponent Danielsson bemyndigades att i utlandet beställa erforderlig maskinutrustning.

Så småningom fann de båda bruksledningarna i Finspång och Bofors att det vore klokt att inleda ett samarbete. Vid ett sammanträffande i Stockholm i augusti 1884 mellan brukspatron Ekman och grosshandlare Kjellberg dryftades denna fråga. Herrarna enades om en muntlig överenskommelse som skulle konfirmeras med ett skriftligt avtal. Grundprincipen var att de svenska statliga beställningarna skulle delas lika mellan de båda bruken.

År 1893 inträffade flera personskiften vid båda bruken. Carl Ekman lämnade chefskapet efter att ha varit brukets ledare under 45 år. Han kvarstod som styrelseordförande. Till ny chef för Finspångsbruket tillträdde nu den 24-årige sonen Axel. Efter 11 år som chef lämnade disp. Danielsson Bofors för att bli ledare för det stora Uddeholmsbolaget. Ny chef för Bofors blev ingenjör Jonas C-son Kjellberg, son till Bofors huvudägare, grosshandlare C.O. Kjellberg.

Vid årsskiftet 1893-94 säljer C.O. Kjellberg & söner Boforsföretaget till uppfinnaren doktor Alfred Nobel för ett pris av sammanlagt 1,7 miljoner kronor. Säljaren behöll preferensaktier till ett nominellt värde av 300.000 kronor med rätt för Nobel att lösa in dem. Vid utgången av år 1895 var Nobel ensamägare till bruket.

— — — Som bekant avled Alfred Nobel år 1896. Med vår tids synsätt skulle vi säga att Nobel tillämpade flerdubbel bosättning. Efter dödsfallet uppstod frågan var Nobel egentligen hörde hemma. En domstol slog fast: "En man anses vara hemmahörande på den ort, där han har sina vagnshästar." — — —

År 1893 inträffade en ekonomisk kris för Carl Ekman. Man kan göra följande antagande. För att driva järnvägsbygget Pålsboda—Finspång med sikte på invigning år 1874 tog man lån för vilka Ekman gått i borgen. När järnvägsbolaget ville sätta om lånet 1893 sade långivaren nej och ville ha tillbaka sina pengar. Järnvägsbolaget hade för svag ekonomi för att klara detta. Ekman måste infria sitt borgensåtagande. För att klara sin ekonomiska situation fick han bistånd av sin bror Janne, som varit verksam i Göteborgsfirman Ekman & Co och av sin kusin Oscar, tidigare chef för firman Carnegie & Co och även ägare till godset Bjärka-Säby här i länet.

I mitten av 1890-talet bedömde man på Finspångsbruket att det inom militärväsendet hemma och i utlandet fanns ett behov av lättare och rörligare artillerivapen. För denna nya tillverkning behövdes kapital, ny verkstad och en kraftstation för elektrisk energi. Kapital ordnades genom en utländsk finansiär, William Beardmore från Glasgow som hade vapenfabriker där. Sedan Styckebruket fått friskt kapital beslutades om den nya produktionsinriktningen.

Några år senare tackar Carl Ekman i en skrivelse riktad till alla underlydande för de gångna 50 åren som industriledare och meddelar att han lämnar uppdraget som bolagsstyrelsens ordförande samt att han överlåtit det mesta av sitt aktieinnehav. Skrivelsen är dagtecknad den 9 april 1899.

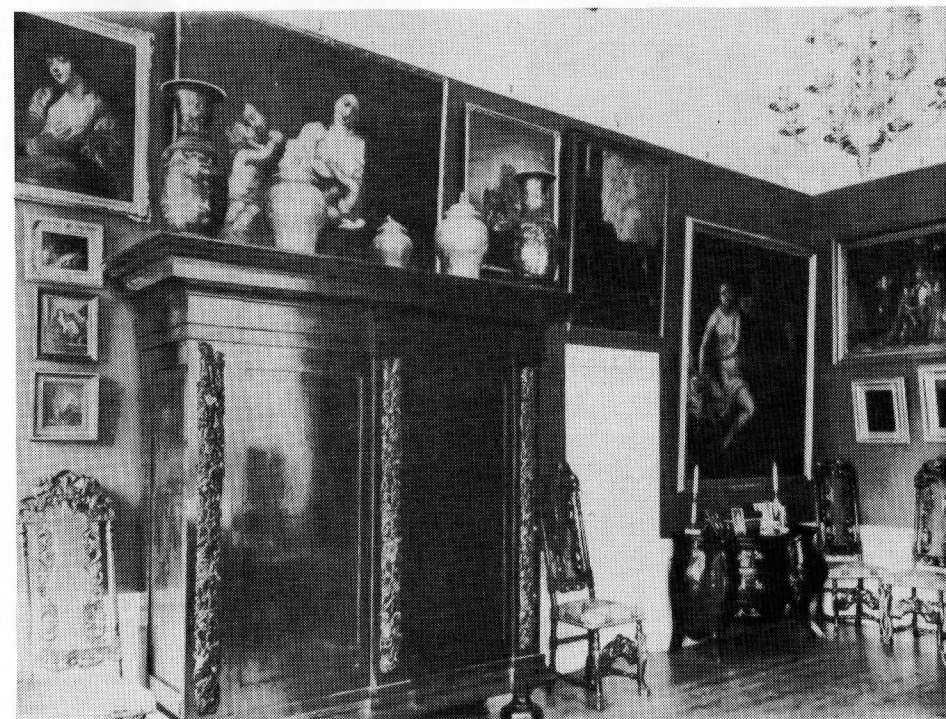
Axel Ekman förstärker nu sin ledningsgrupp genom att som chef för industrin i Finspång utse kommandörkapten Gerhard Dyrssen, som år 1896–98 varit disponent för Bofors-Gullspång och år 1898–1901 sjöminister i ministären von Otter. Dyrssen skulle tillträda sin befattning hösten 1901 och besökte Finspång under ett par sommarveckor men utnämndes till landshövding i Värmland och kom därmed inte till Finspång.

Axel Ekman strukturrationaliserar Finspångs Styckebruk genom att bilda två nya bolag, Stens Bruk AB med ansvar för masugnar och järnverk i Finspång och Kvilleinge samt Nordiska Artilleriverkstäderna med ansvar för krigsmaterielverkstäderna i Finspång samt järnverket i Lotorp. Moderbolaget, vars styrelseordförande vid denna tid var den välkände Mathias Juhlin Dannfelt, behåller jordbruks- och skogs fastigheter jämte sågverk och tegelbruk. Till chef för Nordiska Artilleriverkstäderna kallas kapten Lennart von Mentzer. Bergsingenjören Kristoffer Hult som sedan ett par år varit ansvarig för Kantorps gruvor och Styckebrukets masugn vid Graversfors, blir nu chef för Stens Bruk med placering i Finspång.

Nu blir det fart på bruket. Men säg den glädje som varar beständigt! Huvudaktieägaren i Nordiska Artilleriverkstäderna, William Beardmore, säljer sitt aktieinnehav till Boforsbolaget. Detta får till följd att Finspång genom Stens Bruk tvingas köpa tillbaka Lotorps Bruk.

Boforsbolaget där bergsingenjören Bernt Wijkander var chef vid den här tiden skulle i fortsättningen sälja erforderliga ämnen till Nordiska Artilleriverkstäderna. Lennart von Mentzer får lämna Finspång och Boforsmannen Herman Fleming blir ny VD för krigsmaterieltillverkningen i Finspång medan W Beardmore blir ny styrelseledamot. Den 14 oktober 1904 skriver gjutmästare Frans Dahlkvist i sin dagbok:

”I dag reser Ekmans från Finspång, varför de flyttar vet ingen. Han tycks ha spelat ut sin roll här.” Familjen Ekman bosatte sig på Mo gård i Doverstorp. Baron Herman Fleming med familj flyttade in i Finspångs slott i slutet av november 1904.

Brukspatrons skrivrum på Mo Gård.

När W. Beardmore överlät aktier i Nordiska Artilleriverkstäderna till Bofors behöll han sina aktier i Finspångs Styckebruk. Genom en tidningsnotis år 1906 meddelas att ett konsortium under ledning av konsul Oscar Ekman återköpt aktiemajoriteten i Finspångs Styckebruk från de engelska intressenterna.

Boforsbolaget förvärvade Stockholms vapenfabrik, rekonstruerade bolaget som återuppstod med nytt namn, Nya Aktiebolaget Stockholms Vapenfabrik. År 1908 fick detta nya bolag förvärva aktiemajoriteten i Nordiska Artilleriverkstäderna. Tillverkningen samordnades till Finspång.

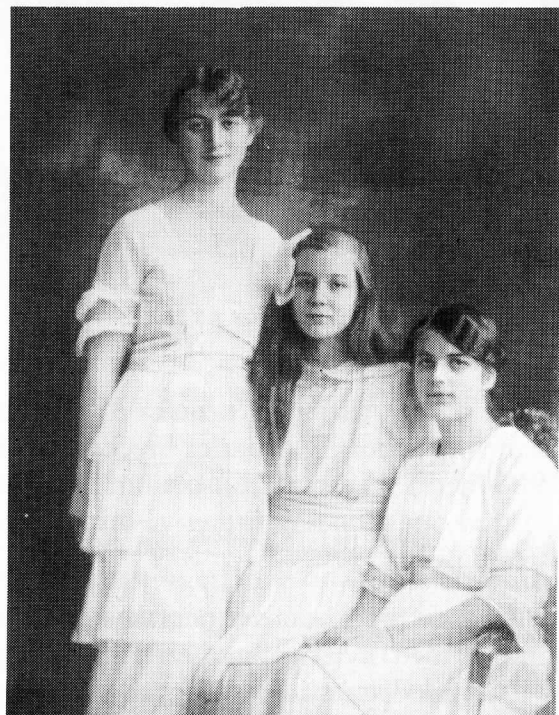

Bruksägaren Axel Ekman

Fru Marianne Ekman född Klingspor

Augusta, Hedvig och Maria Ekman

Några notiser ur gjutmästarens dagbok: "den 2 mars 1909.: ett rykte bekräftas att disp. Hult skall flytta till Guldsmidshyttan. Den 1 okt. 1909: disp. Hult flyttar och efterträds av disponent Hugo Odelberg".

Disponent Kristoffer Hult var något av den tidens företagsdoktor. Han fick i fortsättningen flera särskilda uppdrag av Axel Ekman.

Vapentillverkningen pågick till år 1911 då verksamheten togs hem av Bofors. Verkstäder och inventarier såldes till Nordiska Motorfabriken. Där tillverkades år 1911–12 tändkulemotorer. Fram till februari 1913 då "Metallverken" och "Turbinbolaget" började sin verksamhet i Finspång var disponent Hugo Odelberg platschef för den äldre industrin.

År 1917 utnämndes Axel Ekman till landshövding i Mariestad och flyttade in i residenset Marieholm med fru Marianne, född Klingspor, samt tre döttrar. Året därpå sålde Finspångs Styckebruk alla sina jord- och skogsfastigheter till Fiskeby bolag.

Den 70-åriga Ekmanska eran i Finspång var slut.

Torild Lindvall

KÄLLOR, TRYCKTA OCH OTRYCKTA:

Dahlqvist, Frans: Dagboksanteckningar 1889–1914.

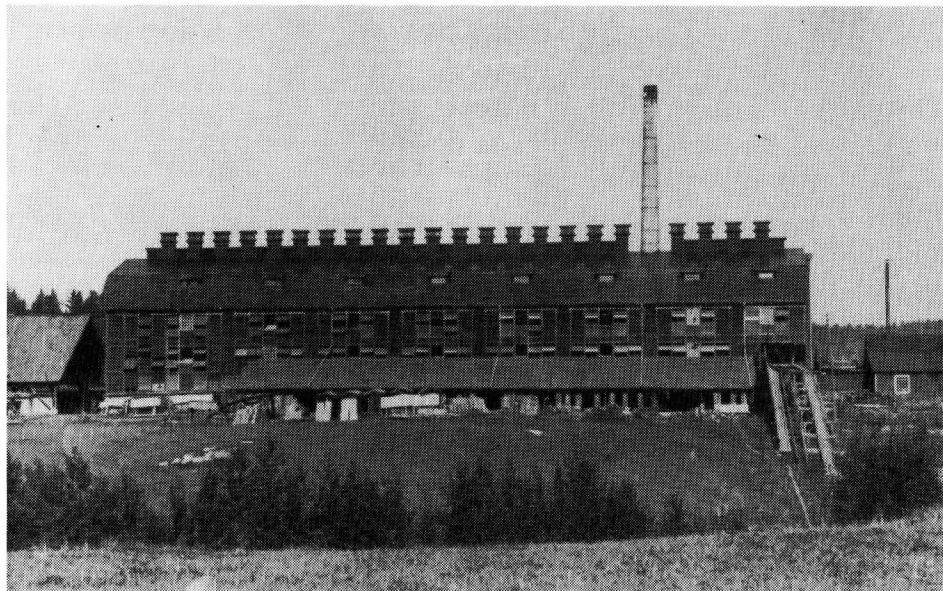
Kugelberg, Vilhelm: Fiskeby skogar. 1954.

Lindvall, Karl Vilhelm: Anteckningar, tidningsartiklar.

Malmberg, Ernst: Finspong. Ur Svenska hem. 1915.

Steckzén, Birger: Bofors historia 1646-1946. 1946.

FINSPÅNG FÖRR...

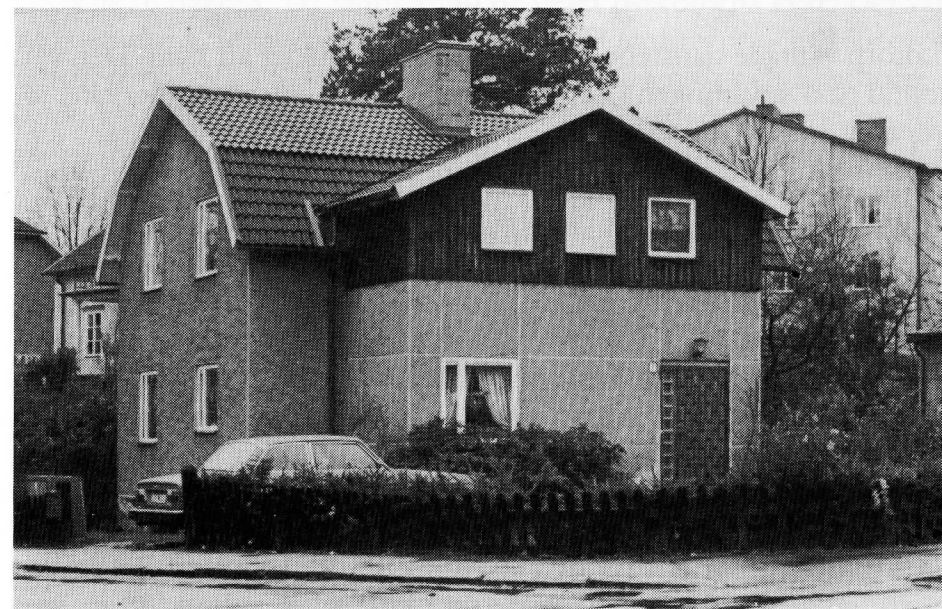

Tegelbruket på 1930-talet

Lasarettsvägen 7, "Österbergskan villan", c:a år 1910.

... OCH NU

En skollärares minnen

Många skulle väl anse det vara förmätet att skriva historia om det som hänt sedan 1950. Men hur man betraktar skeendet som historia, beror mycket på när man är född. Själv är jag 25:a och minns från min barndom, hur man talade om "kristiden" — det var första världskriget som slutat ett årtionde tidigare. För mig var det historia. Så jag skriver i första hand för dem som är födda efter 1950.

Jag kom till Lotorp året efter "lumpen" och två år som lärare i en liten skånsk bondsocken, där en äldre kollega hela tiden tilltalade mig herr Thelander — och jag följaktligen honom herr Göransson. Så var det med demokratin ännu på 40-talet. Det var inte så värst bevänt med lönen heller, 638 kr/mån, 100 kronor i skatt, men det gick att leva på resten. Bonden tog 20 öre litern för mjölken och månadshyran för en hel villa var 50 kronor.

I Lotorp väntade tjänstebostad som man var skyldig att hyra. Den var inrymd på övervåningen i den s.k. Södra skolan, ett sedan tjugotalet år övergivet trähus, där vinterstormen spelade flöjt i innanfönstrens klistrermsor. Fem år senare hade kommunen byggt nya tjänstebostäder, och efter ytterligare några år detta bostadssystem.

I Lotorps skola styrde och ställde Carl Carlsson. Han undervisade i årskurs fem och sex. Margit Bergström och Hildur Österlund skötte småskolan, och så fick jag ta hand om klass 3 och 4. Ett tag hade jag 37 elever. Då blev det nog lite trångt — och kanske bistra miner ibland. Med min bakgrund — 15 månaders militärtjänst och två års nappatag i klass 5 — 7 med statargrabbarna i Skåne — ja, systemet var ju upphävt men andan levde kvar — var jag inte precis lagd för några lina tag. "Sträng men rättvis" är en klyscha, men den torde inte helt sakna verklighetsunderlag. Efter ett par år delades grupperna upp, av B1-skolan blev A, och då fick vi det oförskämt bra i Lotorp, klasser på 15-20 elever.

Mitt första år i Lotorp fick ett underligt slut. Det var så att snart efter höstterminsstarten var jag tjänstledig i 40 dagar — gjorde repövning i nordskånska tassemarkar och befälens övades tio dar extra då. Under tiden bröt scharlakansfeber-epidemi ut i Lotorp, skolan stängdes och min vikarie blev ledig i ett par veckor, med full lön givetvis. Vid vårterminens slut skulle den förlorade tiden återläsas, visserligen begränsad till en vecka och det fick jag göra — men utan någon extra betalning.

På den tiden undervisade man i **alla** ämnen, även i slöjd, sång och gymnastik. Flickornas syslöjd skötte kvinnliga lärare om. Ja, på den tiden hette det ännu "lärarinna" och det var under visst motstånd som fröknarna blev lärare. Hösten 1952 startade den obligatoriska engelskundervisningen och då bytte Calle C. och jag de timmarna. Ämnet sång lystes ibland upp av Gerhard Dornbusch som kom med diverse lärorika tips och nya grepp. Det levde man på ett bra tag.

Skolsituationen i Finspångs köping/Risinge socken såg radikalt annorlunda ut än dagens. Då fanns ännu de flesta byskolorna kvar. Det var bara den tidigt nerlagda skolan i Malthult, Häradstorps och Näfstorps skolor, nerlagda på 30-talet, som var borta. I Gomma och Eliantorp, i Sandudden och Tjuttorp, i Kyrkskolan och Vistinge, i Torstorp och Ramstorp — överallt kallade ringklockor morgontrötta eller — pigga elever till morgonbön. Denna levde kvar till i början på 70-talet, liksom lördagsundervisningen. Men redan på 50-talet var tiden ute för de flesta byskolorna. En del lärare fick finna sig i att "centraliseras" liksom eleverna. Skolskjutsarrangemangen blev alltmer komplicerade.

I början på 50-talet kallade distriktsöverlärare Per S. Anelid varje år **hela** folkskolans lärarkår inom köpingen till gemensamt kollegium, där han informerade och instruerade. Då träffades man, inte bara efter ett skönt sommarlov, utan man mötte kolleger från "när och fjärran" och fick tillfälle att utbyta erfarenheter. Detta kollegium liksom skolstyrelsens årliga sammankallande av lärarkåren utgjorde de festliga inslagen i en annars jämn och för många ganska rutinbetonad lunk genom läsåret.

Till dessa möten kom Emil Fransson från Eliantorp, jägare och historieberättare, Folke Jansson från Sandudden, glad värmänning, Ville Wenell från Vistinge, sträv på ytan, Gottfrid Nordqvist från Ramstorp, alltid tillmötesgående, Hildur Lundström från Tjuttorp, full av entusiasm för nya pedagogiska rön — och många fler veteraner. Och så en grupp nykomlingar som rätt snart smälte in i den stora gemenskapen. Ett 70-tal brukade vi vara, om jag minns rätt.

Men det var noga med formerna. Inför eleverna borde man tilltala varandra med titel och efternamn. Jag minns ett yttrande i ett kollegium av en äldre lärare som mött en yngre, varvid denne sagt "Hördu, Joel" i elevernas närvaro. Högst olämpligt!

Ute i skolorna, långt från Högby där överläraren residerade, tyckte vi nog att vi skötte oss tämligen själva. Vid ett kollegium meddelade chefen att man på Högbyskolan skulle installera ett centralradiosystem, så att han kunde nå den klass/lärare han önskade meddela något. Detta uppfattades som att han skulle kunna sitta på sin expedition och lyssna på den lärare eller klass han ville. Högljudda protester! Men överläraren lugnade de upprörda — "Sån är inte Anelid!"

Men visst styrde han oss alla. Han skötte hela folkskoleorganisationen ensam, hade en kontorshjälp på deltid. Detta kan man jämföra med våra dagars rad av rektorer, studierektorer, kanslisters, kontorister m fl. Jovisst, kommunen har vuxit, skolplikten förlängts — men också byråkratien har ökat. Måne kommunaliseringen av grundskolan tillsammans med den kärva ekonomiska situationen kommer att frambringa/-tvinga ett något enklare system?

För de få som bor ute i byarna kommer dock förmodligen inte den kulturhård tillbaka som byskolan utgjorde. I Sandudden fanns på 50-talet såväl affär och poststation som skola. Så rationaliserades skogsbruket, småjordbruket blev olönsamma, underlaget för skola och post blev för litet, och vilken handlare klarar sig utan kunder! Allt försvann, bygden förvandlades totalt. Visst är detta historia, om också inom en kort tidsperiod.

Carl Thelander

Något om Finspångs nöjesliv för 70 resp. 40 år sedan

Nu för tiden roas vi Finspångsbor av de "proffsiga" nyårsrevyerna i Folkets hus men revytraditionen i Finspång har gamla anor.

Här följer recensioner samt ett par av de populäraste kupletterna från revyerna 1921 och 1951.

Lokalrevy i Finspong 1921. "Tänk om Aurora visste't"

På hösten 1921 framfördes på Finspongs Teater en amatörrevy. I revyn ingick bl.a inslag om det glada slottslivet under skön Auroras dagar.

Sången om Aurora sjöngs då av textförfattaren Sölve Möller. Så här lyder texten:

*Jag vill för eder besjunga
Om Finspong, som är och som var,
och låta min stapplande tunga
förtälja om sällare dar.
En stjärna uti Östergötland
vårt Finspong en gång varit har
men nu, nu finns knappast ett grand
av all den ståten, mer kvar.*

*Nej annat var det,
när Aurora
helt med sin skönhet
hon oss bedåra.
Jag aldrig glömmer
vår Aurora
jag ofta drömmer
om flydda dar.*

*För göt dom här stora kanoner
nu gör dom turbiner var dag.
Förr fanns här bara valloner
nu finns här en från var stad.
För fick väl var timme man streta
fast lönen var liten och knapp
men nu, nu vill ingen arbeta
nu bara man grälar i kapp*

*Nej annat var det . . . .
I parken med dess gamla minnen,
är slut med all skönhet och prakt
och bittert det rör våra sinnen,
nu haver en järnväg där lagts.
Jag aldrig, nej aldrig förlåter
att slottsparken ni nu förstör,
och skön Aurora hon gråter
i graven, men ingen det hör
Nej annat det var det . . . .*

Recension av revyn enligt ett gulnat tidningsurklipp från Östergötlands Dagblad

Finspongsrevyn

”Att Finspongsborna i lördags afton väntat och berett sig på ett verkligt nöjesevenemang, då Finspongsrevyn hade sin premiär, därom vittnade en till sista plats fullsatt salong. Och förväntningarna, man med fjolårets roliga revy i minne tillägnat sig, gingo också i uppfyllelse, kanske i högre grad än man över huvud taget har rätt att vänta av ett amatörverk. Den röda tråd, varpå detaljerna var hopfogade, skulle undergå den färg och miljöförändring, som samhället varit utsatt för sedan den tid då Finspongsdrottningen Aurora förde sitt gustavianskt lysande och glada regemente å slottet. Och denna förändring ger verkligen anledning till revyns titel ”Tänk om Aurora visste’t!”. Revyn skildrar i sin första akt det poesifyllda liv Aurora o hennes celebra omgivning — Bellman, Sergel m.fl. framlevde i Finspongs sköna och pietetsfullt vårdade nejder. Den utformning denna miljöskildring fått i revyn och de starkt verkningsfulla effekter författarna — hrr Sölve och Ove Möller — här lyckats framskapa var verkligen betagande såväl vad beträffar text som utstyrsel. Vål funnet!

Ett tankeexperiment! Och alla dessa lysande personligheter från Auroras tid försättas som vardagsmänniskor in i nutidens prosaiska Finspongsmiljö. Den kontrastverkan som här åstadkommes var grotesk och får väl betecknas som experimentel misshandel för vilken vederbörande säkerligen betackat sig. Denna avdelning blev med avsikt poesifattig och även kanske ofrivilligt i annat avseende fattig. Det enda som avbröt var Sergels och De Geers vaktmästareroller, som med sitt ”galjenlynne” gav några prov på äkta humor. Det övriga — Kara Ikis imitation och ungkarlens uppenbarelse undantagna — var knappast mer än utfyllnad, som även här och där hade smaken av omtugg. Så bli då vederbörande gustavianer — man är tacksam å deras vägnar — försatta till sin rätta miljö. Mardrömmen är slut. Vad författarna inlagt i sin revy skulle säkerligen ej kommit till sin rätt om ej regin varit så lyckad. Knappast något felade här. Vad de spelande — amatörer från samhället beträffar — så böra dessa rättvisligen i första akten och epilogen dela äran och blommorna lika, damerna för sin fågring och för sitt väl

lagda blomstersirade språk och herrarna för sin livliga underhållning av damerna och publiken. I det övriga få de förut nämnda figurerna buga sig för applåderna. Inramningen och dekorationerna av det hela var ypperligt anpassad och stilfull. Sist men icke minst må nämnas det utmärkta stråkkapellet under ingenjör E. Hjertmans ledning. Detta bidrog genom sina musikaliska prestationer i hög grad till det stämningsfulla helhetsintrycket.

Skall man som resumé av det hela göra en jämförelse med fjolårets revy, så var denna kanske i sina uppslag roligare men årets i gengäld till huvudsaklig del finare och sceniskt mera välformad."

Recensentens namn eller signatur framgår ej av det gamla tidningsurklippet. Undertecknad som då ej fyllt 9 år fick följa med föräldrar och syskon till teatern och övervara revyforeställningen. Tyvärr är minnesbilden av vad som utspelades på scenen ganska oklar, men sången om "Aurora" har jag inte glömt.

T.A. Lööf

Barnens Dagsrevy i Finspång 1951 *"I krinolin och blåställ"*

I samband med Barnens Dagsfestligheterna i Finspång i början av september spelades en amatörrevy i Folkets Park. En Aurorascen ingick i första akten med Birgitta Söderberg som Aurora och som solist i den för tillfället bildade sångkören. För regin svarade Nils Annerud.

Från BD-revyn — skön Aurora med kavaljerer besjungs och hyllas inför fullsatt salong.

Här följer sånghyllningen till den sköna Aurora:

"Från länge sedan svunna dar
jag hört berättas vilken ståt det var
när det spelades upp till bal
uti slottets stora sal.
Kavaljeren var alltid elegant
madamen strålande och charmant.
Till musik av en kvintett
trådes vals, kadrilj och menuett.

Hon svävar lätt i dansen unga sköna Aurore
och underbar är glansen i hennes blonda hår.
Vem kan som hon behaga milda sköna Aurore
tristessen så helt förjaga som glada skön Aurore

I skenet ifrån smältors ljus
och ljudet ifrån forsens brus
där dånar täta hammarslag
från smedjors arbetslag.
I slottet dansas sirlig dans
med Aurore så skön i all sin glans
till musik av en kvintett
trådes vals, kvadrilj och menuett

Hon svävar lätt i dansen . . . . .

Följande tidningsurklipp från ÖD, ÖF och NT visar hur olika tidningars skribenter refererade sina synpunkter på revyn 1951. En jämförelse mellan referaten för 40 resp. 70 år sedan kan kanske också vara av visst intresse?

I krinolin och blåstall

hette Barnens dags egen revy i Nils Anneruds regi. Den drog två fullsatta hus och kan kanske dra ett till sedan ryktet om dess förträfflighet spritt sig ordentligt. Bara första entrén var värd biljettpriset. Den väl-sjungande kören — damerna i krinolin och herrarna i frack — förde omedelbart tanken till professionell operettkör. Bland fullträffarna noterade man i fortsättningen Hasse P:s och Lången B:s humörfriska entréer, bröderna Cratz kupletter och många, många fler. Alla skilde sig med heder från uppdragen — det fanns inte en svag punkt. Till framgången bidrog i hög grad de tjusiga originalmelodierna, dekoratio-nerna och dräkterna.

Sist skall också nämnas att fenomenale buktalaren Mac Eddie med filmdockan Charlie Nic och de komiska akrobaterna Moland & Co., som uppträdde på Wivex tivoli, kunde glädja sig åt "fullt hus" vid sina framträdanden och synnerligen välförtjänt bifall.

Nu återstår bara att se vad nettot kan bli. Ingen behöver förvånas om rekordsummor räknas in i BD:s kassakista.

Succé pyramidal för Annerud & Co.

Finspångs BD-revys regissör, författare och allt i allo Nils Annerud, skakade bekymrat på huvudet häromkvällen, då Rundtursrevyn gästade Finspång, samt muttrade något om ett grundlagt mindervärdeskomplex. Det behövdes nu inte, ty lördagskvällens revypremiär i BD:s tecken blev varken mer eller mindre än en dundersuccé! Jubel och applåder rullade i vågor in över rampen redan i inledningstablan

"Från Auroras dagar". Det var en spelöppning av den rätta modellen, vackra dräkter, en utsökt fond, signerad Stig Wirde, och körsång av en kvalitet som Finspång inte är bortskämd med. Inledningen satte åskådarna på den rätta humöret och även fortsättningen gick i samma tecken. Trevliga sketcher, välgörande fria från klumpigheter, utmärkt kuplettsång, främst av brödratrion Cratz, och originalmelodier av komponistfirman Allan—Lennart, i flera fall verkligen bestickande. Komikerna Hasse Pettersson och Lången Bergström var en revy-duo med nästan proffsaktig säkerhet, och de serverade saltade elakheter om dagsaktfella ting — reamotorn inte undantagen — på ett sätt som gjorde dem till absoluta publikfavoriter.

Fullsatt salong båda kvällarna tackade med ovationer. Det skulle inte förvåna om BD-revyn måste ges ytterligare några gånger.

Hunter.

Bland lördagens stora evenemang märktes också BD-revyn, som gavs för fullsatt Folkets park och mottogs med största förtjusning. Författarfirman Annerud & Krantz presenterade en rad fullträffar i sketcher och kupletter men priset togs säkerligen av den inledande Aurora-scenen, som var så flott upplagd och så väl genomförd, att den inte lämnade något övrigt att önska. Hasse P. och Lången B. gjorde också succé med sina nummer, som faktiskt ligger proffsklassen snubblande nära. Kratzbröderna drog också sitt strå till stacken och det hela blev en sjudundrande succé. Revyn kördes för fullsatt salong även på söndagen. För all publiken var det dock skön Auroras bild, som dröjde kvar längst på näthinnan — kören, Aurora och hennes kavallerier, dekorationer och de egenhändigt förfärdigade dräkterna tillsammans med den välklingande melodin och den välfunna texten bildade en scenbild, som sannerligen inte behöver stå tillbaka för någon yrkesrevymakares. Och revyn som helhet var utan tvekan den bästa hittills, som författarfirman presenterat. Musiken var till stor del specialkomponerad för BD-revyn av kapellmästare Lennart Johansson, som fyllde år samma dag som premiären var och därför blev föremål för alldeles särskilt hjärtliga hyllningar.

Mer om nöjeslivet i Finspång för 70 år sedan

Klipp ur Östergötlands Dagblad 21/6 1941

Midssommar

förr och nu i Finspong

Ett glatt 20-årsminne.

Midssommarfirandet i Finspong ter sig åtskilligt annorlunda nu för oss, som bygga och bo i Finspong, än vad det var för de gamla här under deras unga dagar. Då var samhället en liten idyll, där alla höllo samman och kände varandra, även om skrankorna mellan den ene och den andre funnos och voro mera markerade än i vår tid. Men vid högtiderna lossade man litet på det som skilde och bruksfolket firade midssommaren i allmän glädje och gamman. Det blev naturligtvis litet uppsluppen glädje hos de manliga, ett nappatag mellan de yngre och språkfållarna hörde också till pjäsen och festriten. Men fest var det omkring dansbanan där uppe invid platsen för den nuvarande klockstapeln. Bruksmusiken eller tidigare i hävderna skarpskyttekårens musik spelade dansmusiken till schottis, polka, "patrikatt" och allt vad danserna hette. Förmodligen voro både kommunalfullmäktiges ordförande Ivan Larsson och kyrkofullmäktiges tidigare ordförande

gjutmästare Fr. Dahlqvist, båda aktiva musikanter, med och blåste basun och valthorn i musikkåren när midssommar firades efter den gamla modellen. Bostäderna vid Bruksgatan, Norragatan och Högby voro pyntade med lövruskor. Det var midssommar både ute och inne efter det långa knoget i bruket.

Det är litet annorlunda nu. Var och en ger sig ut någonstans eller bildar gäng för att fira högtiden, sommarens fest. Men många stanna också hemma och Folkets park är nu för det stora flertalet samlingspunkten för dansen kring lövad stång eller annan dans. Och Alice Babs är det stora dragplåstret.

— — —

På tal om midssommarfirande så är det nu 20 år sedan Finspong upplevde sin stora hembygdsbetonade midssommarfest och den räckte en hel vecka. Östgöta nation i Upsala stod för initiativet. Den numera bortgångne Motalarektorn Torsten Rocén var kurator, värtalig kurator, och

primus motor, den nuvarande Trosaborgsmästaren Anckarman var expeditionshavande, "Farbror Sven" alias redaktör Sven Jerring var nationens presskommisarie, dåvarande universitetskansler Carl Swartz var högtidstalare. O. D. under Hugo Alfvéns förnämliga ledning var den gången det stora dragplåstret. Lokala krafter hade arbetat månader i förväg med att ordna och organisera slöjduställningen i Högbyskolan, konstutställningen på Ekmanska skolan och icke minst med inkvarteringen av de hundratala besökarna från olika delar av landet och länet. Åtskilligt över 5 000 personer voro samlade i Folkets park midsommarafton, där spelmanstävlan för allmogespelmännen pågick på eftermiddagen och efterträdades av folkdansuppvisning på kvällen. Icke mindre tillslutning vann midsommardagens stora hembygdsfest vid Lugnet. Utställningarna, av vilka hemslöjduställningen finansierade det mesta under veckan och lämnade en god slant till nationen, invigdes av landshövding Trolle, som gästade samhället flera dagar, och voro öppna en vecka och under tiden höjlos en rad hembygdsbetonade föreläsningar på teatern av de bästa talare som nationen kunde samla för sina hembygdsdagar. Det var stil på midsommarveckan, även om regnet under dess första del var litet enträget. En östgötaskald, som vid det laget riktigt slog igenom

med sin diktning var Nils-Larsa Waange, som vid flera tillfällen läste sina östgötadikter på landsmål. För första gången i historien fick Finspong post med flyg. Östergötlands Dagblad engagerade nämligen en flygare, som med tidningens nuvarande huvudredaktör som passagerare förde specialtryckta tidningar till Finspong och kursdeltagarna.

I samband med denna hembygdsvecka väcktes för första gången tanken på en hembygdsgrd i Risinge. Den som skriver dessa rader hade jämte ett par andra intresserade personer, gjutmästare Fr. Dahlqvist och folkskollärare G. Florman, fått museiföreningens uppdrag att till veckan iordningställa föreningens samlingar i gamla kyrkan, som också var föremål för veckans studium av de många gästerna. Vid denna inventering av samlingarna framkom önskemålet om en särskild byggnad för samlingarna. Jämnt tio år senare förverkligades tanken och Hembygdsgrden invigdes av landshövding Trolle. Det var för övrigt hans sista officiella ämbetsåtgärd inom länet, innan han avgick som dess hövding.

Ja, det var något om ett 20-årsminne och 1921 års verkligt storstilade midsommarfirande i Finspong. Det lever nog kvar med många glada erinringar hos de Finspongsbor som voro med i arbetet för detsamma.

Loce.

Risinge Hembygdsförening

Varför, frågar sig den tidsmedvetne läsaren skrives icke i årets skrift om hembygdsföreningens sjuttiofemte födelsedag?

Därför, käre läsare, att redaktionen beslutat sig för att inte ägna sig åt historik och panegyrik. Upprörs icke över detta faktum ty Du finner en utmärkt historisk återblick i årsskriften av år 1976, skriven av förre ordföranden Carl Thelander. Detta med anledning av föreningens 60-årsdag. Förvisso har en av de äldsta hembygdsföreningarna i länet uträttat en hel del även de sista 15 åren och förtjänsten att den fortfarande lever och verkar kan vi tacka dess ideellt arbetande styrelse för liksom en del av dess intresserade och hembygds-kunniga medlemmar.

Men — istället för att beskriva vad vi åstadkommit bör vi blicka framåt, hoppas på ett ökat intresse för hembygden men också på en förnyelse och förändring inom hembygdsrörelsen. Alla goda krafter behövs, både gamla och unga, båda idésprutor och traditionsbärare.

Medlemmar 1991

Abenius Erik
Ahlberg Aulis
Ahlidin Gerd
Ahrbom—Cederberg Inga
Alm Gertrud
Andersdotter Gunnel
Andersson Hans o. Berit
Andersson Harry o. Inga
Andersson Henry
Andersson Karl-Ragnar
Andersson Monica
Andersson Nils
Andersson Olle
Andersson Sven-Erik
Andersson Torsten
Andersson Ulf, Lotorp
Andersson Ulf, Enköping
André Elisabéth
Antonsson Birgitta
Ardmar Britt
Arfvedson Per
Arnell Lars-Erik o. Gerd
Arvidsson Sven
Asklöf Britt-Marie
Auroraringen
Axelhed Gunnar
Axelsson Axel E
Backman Carin
Baggman Monica o. Leif
Bard Arne
Bek Knud
Bergsten Ingrid
Bergsten Margareta
Bergström Göran
Bertne Sten
Bekow Giggi
Billermark Ove
Björk Bengt
Björk Ellen
Björk Holger
Björnell Elisabéth
Blomberg Lars
Blomberg Iréne
Bodling Christer
Brandin Åke
Brevitz Ingeborg

Bäck Birger
Carlinger Svea o. Thomas
Carlström Margareta o. Olof
Carsbrant Bo
Cederulf Lars
Christensen Elsa
Dahlin Åke
Dahlstedt Anna-Lena
Danielsson Dagmar
Dryselius Gösta
Edin Enar
Edqvists Blommor
Edqvist Gustav
Edqvist Ragnar
Ekberg Bertil
Ekberg Siv
Ekbohm Naima
Ekelund Magnus-Lorentz o. W
Ekelund Märta
Ekelund Märta, Lyktan
Ekholm Ingrid
Eklöf Anna-Lisa o. Evald
Ekström Hans-Erik
Ellmark Lars
Elmberg Eva
Eloff Sonja
Engberg Marianne o. Arne
Engström Carl
Engvall Henning
Eriksson Börje
Eriksson David
Eriksson Evert
Eriksson Ellen
Eriksson Elvi
Eriksson Hans-Olov
Eriksson Inga
Eriksson Leif V
Eriksson Stig
Eriksson Sven A
Eriksson Sölve
Eriksson Ulla
Erstors Grus AB
Eskilsson Lars-Erik
Finspångs Bibliotek
Finspångs Rör AB
Folkesson Ulf

Folkestad Ingegärd o. Gösta
Forsberg Per
Forslund Gösta
Fransson Helge
Franzén Millrid
Freij Marianne
Friman Harry
Fröberg Rolf
Fröberg Stig
Fält Sören
Gardell Gunvor
Gradell Åke
Gröndahl Hasse
Grönqvist Greta
Gustafsson Annie
Gustavsson Britta o. Yngve
Gustavsson Folke
Gustavsson Gunilla
Gustavsson Gunnar
Gustavsson Inger
Gustafsson Märtha o. Gösta
Gustafsson Niclas
Gustavsson Nils-Inge
Gustavsson Olof
Gustavsson Sigurd
Gustafsson Wallace
Görransson Nils
Göthberg Oskar
Hagstedt Ann-Britt
Hagström Britta o. Ulla
Hagström Ingrid
Hedén Gösta T:son
Hedman Elin
Henell Folke
Hertin Birgitta
Hildemar Stig
Hillbom Lars
Hjertqvist Gun, Peter o. Greger
Hjertqvist Ulla
Holm Viola
Holmgren-Fröberg Barbro
Holmgren Gösta
Holmlund Erling
Håkansson Evy
Härdin Carl
Höglund Margareta

Ingvarsson Christina
Isaksen Guri
Isaksson Börje
Isaksson Per
Jansson Iris
Jansson Kristina
Jansson Per-Ola
Jarne Gösta
Joelsson Jan-Ivar
Johannesson Leif
Johansson Elisabeth
Johansson Elving
Johansson Henry
Johansson Karl-Daniel
Johansson Kenneth
Johansson Kerstin
Johansson Lars-Olof
Johansson Lisa
Johansson Ragnar
Johansson Rune
Johansson Stig
Jonasson Iréne
Johnsson John
Jonsson Astrid
Jonsson Rune
Jorbrant Ragnar
Juslin Lasse
Jönsson Edit
Jönsson Madeleine
Kallryd Inge
Kalmelid Ivar o. Anna
Karlberg Ivar
Karlsfelth Viola o. Karl-Johan
Carlsson Anna-Lisa
Karlsson Birgitta
Karlsson Evert o. Ingegärd
Carlsson Gerd
Carlsson Gunnar
Carlsson Gunnel
Carlsson Hans-Gösta
Carlsson Henry o. Carin
Carlsson Orvar
Karlsson Stig
Carlzon Sven
Carlsson Sven-Olof

Karlsson Uno
Karlsson Viola
Karlsson Yngve
Karlsson Karl-Åke
Carlsson Östen
Karlström Brita
Karnros Olof
Kernby Arne
Kinnander Anita
Kjellgren-Stålhammar Birgitta
Kjellgren Karin
Klevefalk Lars
Klint Sonja
Kolsberg Gudrun
Kyrklund Kristina o. Ben
Kårefjord Borghild
Lagergren Evy
Landén Rune
Larsen Guri
Larsson Karl-Erik o. Birgit
Larsson Maj-Britt
Larsson Per-Erik
Lengqvist Mary
Liljeqvist Bertil
Liljergren Gunilla
Lindberg Ebba
Lindén Sylvia
Lindgren Britta o. Henry
Lindholm Gösta
Lindström Adela
Lindström Anita
Lindström Margareta
Lindvall Arild
Lindvall Gittan o. Reine
Lindvall Göran
Lindvall Runo
Lindvall Torild
Ljungberg Ragnhild
Ljungberg Ulla
Lundblad Barbro
Lundell Elisabet o. Sören
Lundström Bengt
Lönnerberg Bo
Lönnerberg Gunnar
Löf Allan

Magnusson Bengt
Magnusson Bertil
Magnusson Gunnar
Mahlviker Guy
Malm Gertrud
Mars Erik
Melander Åke
Melvinger Alice
Melvinger Arne
Melvinger Margit
Meyer Ingrid o. Lars
Meyer Tony
Moberg Bengt o. Gun
Molander Göran
Mondschein Leo
Månsson Siv o. Sven
Mölder Ylva
Grave-Niklason Agnes
Nilsson Anna-Kaisa
Nilsson Birgitta o. Bertil
Nilsson Britta
Nilsson Evy
Nilsson Greta
Nilsson Gösta
Nilsson Inger
Nilsson Ingrid
Nilsson Karl-Erik
Nilsson Nils-Åke
Nilsson Rolf
Nissen Ulla
Nordén Alice
Nordén Ingrid
Nordén Linnea
Nordin Sven-Erik
Norman Maja
N.Ö.K.
Norrköpings Stadsbibliotek
Norstad Tore
Nyman Bengt
Nyling Anne-Marie o. Gunnar
Nyman Bengt
Olander Ann-Mari
Olér Kerstin
Olofsson Åsa
Ohlsson Alf

Ohlsson Bror
Olsson Curt E M
Ohlsson Gunilla
Olsson Leif
Ohlsson Mary
Olsson Siv
Oscarsson Aron
Oscarsson Elisabet o. Carl-Sture
Ottosson Olle
Peltoniemi Pasi
Persson Birger o. Rita
Persson Gunnar
Persson Harry
Persson Ingemar
Persson Lennart
Persson Lennart, Lotorp
Persson Maj-Lis
Persson Marianne
Persson Paul
Persson Rune
Persson Sven-Erik
Pettersson Christer
Pettersson Göran
Peterson Gösta
Pettersson Ingeborg
Pettersson Iris
Peterson Rolf
Pettersson Sonja
Pettersson Sven
Philipsson Sten-Inge
Pirslin Ing-Marie o. Placid
Pylkkänen Bodil
Qvarfordt Bertil
Qvarfordt Herbert
Racksäter Hans
Ramsten Erik
Ramsten Lars
Ray Barbro
Regnell Charlotta
Rehnberg Sonja

Remning Ingrid
Risinggård Börje
Robertsson Inga-Britt
Robertsson Ella
Rodelle Carl-Arne
Rogestam Kerstin
Roos Inger
Roos Dagmar
Rosenqvist Christer
Runesson Börje o. Nancy
Sahlén Lars o. Astrid
Samuelsson Lilly
Sandström Hans
Sandström Nils Greta
Scherlin Brita
Schilling Stig o. Birgit
Simmonds Elisabeth
Sjöblom A-S o. K-E
Sjöholm Maja
Sjöström Kjell
Skoglund Stig
Skoglund-Vinell Brita
Sköld Anders
Sonhem Svea
Spjuth Kurt
Staaf Ingemar
Stenhammar Barbro
Stockberg Ellen
Strand Gunborg
Strand Torsten o. Kerstin
Strid Hilding o. Rosie.
Ståhlberg Olof
Ståhlberg Sven
Sundén Karl-Gösta
Sundqvist Klas
Svensson Anna-Greta
Svensson Arne o. Gun
Svensson Ellen
Svensson Margareta
Svensson Ole o. Atti

Svensson Olof
Svensson Will
Svenvik Urban
Syse Bengt o. Christina
Talberg Johannes
Tell Hans o. Marianne
Tell Johan
Tell Stig
Telleskog Elsy o. Rune
Thelander Carl o. Gunilla
Thorén-Kanon Marianne
Thyr Gunnel
Torenfalt David
Torheim-Wihlmark Ingrid
Torstenfelt Kerstin
Wedin Ulf
Weidel Sten
Wenner Kurt
Werner Harald
Westblad Anna
Westermarck-Edquist Anna-Lisa
Westlund Gunnel
Wickström Birger
Wihlmark Erika
Wiklund Gudrun
Vistinge Slöjd
Yderfors Johan
Yderfors Åke
Zetterdahl Paul o. Inga
Zäll Ragnar
Åhlström Ivan
Åkesson Jonas
Åstrand Rune
Öhrn Ingemar
Öhrn Ulla
Öjring Christer
Örberg Manne
Östberg Boel o. Tim
Österlund Helmer o. Margit

		Månd, tisd, onsd, fred ..... 9.30—15.00 Torsdagar ..... 9.30—17.30	
TIDSBOKNING för råd om lån, placeringar, juristären den m.m.: Månd, torsd, ... 9.00—17.30 Tisd, onsd, fred, ... 9.00—16.00		KONTANTER får Du på Minuten Alla dagar ..... 6.00—24.00	
SPARBANKSKORTET handlar Du på direkt i butiken		KONTOUPPGIFTER får Du på ALFA BESKED	
		SPARBANKEN FINSPÅNG • Tel. 0122-150 20	

FINSPÅNGS KOMMUN	
FINSPÅNGS BIBLIOTEK Huvudbiblioteket: Kalkugnsvägen 11 Telefon: Upplysningen 850 65, Utlåningen 850 66	
ÖPPETTIDER: Sept—april: Måndag—torsdag 10-19, fredag 13-17, lördag 10-13	
Kvartersgården, Svälthagen: Tis. 10.30—12, ons. 16—19, tors. 8.30—11.30 Lotorp: Måndag 14.30—16.30, onsdag 16.30—19 Hällestad: Måndag 16.30—19.30, torsdag 16.30—19.30 Rejmyre: Måndag 9—12, tisdag 17—19, torsdag 9—12, 17—19 Igelfors: Onsdag 18—19.30, fredag 10—13.30	
UTLÅNINGSSTATIONER: Grytgöl: måndag 17.30—19.30 Borggård: måndag 18—19	
Utlåning, artotek, barn- och ungdomsverksamhet, utställningar, föreläsningar och musikprogram Ring huvudbiblioteket för närmare upplysningar!	
VÄLKOMNA!	

Östgöta Enskilda Bank

grundades 1837 av
Biskop Johan Jakob Hedrén.

Den första oktrojen, d.v.s. tillstånd att driva
bankverksamhet, utfärdades av Karl XIV Johan.

Vi bygger nu vidare på vår gamla tradition
och satsar på framtiden.

Ett urval av vårt aktuella kursutbud:

HEMBYGDSFORSKNING

SLÄKTFORSKNING

HANTVERK I HEMBYGDEN

VÄXTERNA SOM KULTURARV

NORDISKA MYTER OCH GUDASAGOR

Välkommen till Vuxenskolan!

Expedition i Centrumhuset, Bergslagsvägen 8

Telefon: 0122 - 147 70

Ett företag med TRYCK(er)!

- **FÖRENINGSTRYCK**
Kuvert • Brevpapper • Affischer • Program
- **FÖRETAGSTRYCK**
Produktblad • Reklamblad • Visittkort m m
- **SPECIALTRYCK**
Kataloger • Broschyrer • Folders ...

Skutbovägen 5 (Höglint), Finsspång
Telefon 0122-126 37 - Telefax 0122-102 60

Välkommen in till oss och titta på alla intressanta böcker

- Böcker att läsa själv och böcker att ge bort i present.
Urvalet är stort: romaner deckare, memoarer, faktaböcker,
barnböcker, utländsk litteratur.

GÖR FYND I VÅR ÖSTGÖTAHYLLA

FULLSORTERAD PAPPERSAVDELNING
kontorsmaterial, skriv- och räknemaskiner

KONSTNÄRSMATERIAL — HEMSLÖJD

FINSPÅNGS
BOK & PAPPERSHANDEL AB

Kalkugnsvägen 4 — Tel. 100 48, 109 00

VÅR IDÉ
Pris –
Kvalité

VIBERGA
FINSPÅNG

Din BANK . . .

Föreningsbanken

Bergslagsvägen 19 — Telefon 150 30

Öppet: Mån, Tis, Ons, Fre 9.30–15.00, Tors 9.30–17.30